

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U003127

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 23-07-2025

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: Наказ Державного податкового університету "Про видачу диплома доктора філософії Чирві О." № 1146 від 25.09.2025

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Чирва Олександр Васильович

2. Oleksandr V. Chyrva

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0009-0005-5925-1212

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 051

Назва наукової спеціальності: Економіка

Галузь / галузі знань: соціальні та поведінкові науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Економіка

Дата захисту: 09-09-2025

Спеціальність за освітою: Міжнародна економіка і менеджмент

Місце роботи здобувача: Державна податкова служба України

Код за ЄДРПОУ: 43005393

Місцезнаходження: Львівська пл., 8, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Кабінет Міністрів України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 10298

Повне найменування юридичної особи: Державний податковий університет

Код за ЄДРПОУ: 44550814

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 31, Ірпінь, 08201, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство фінансів України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Державний податковий університет

Код за ЄДРПОУ: 44550814

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 31, Ірпінь, 08201, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство фінансів України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 06.73.15

Тема дисертації:

1. Розвиток системи непрямого оподаткування як механізм забезпечення економічної безпеки України
2. Development of the indirect taxation system as a mechanism for ensuring the economic security of Ukraine

Реферат:

1. У дисертації здійснено дослідження процесів еволюції системи непрямого оподаткування як невід'ємної складової економічної безпеки України показано, що макроекономічні умови характеризують не лише стан економічної безпеки держави, а також напряму впливають на податкові надходження та її податкову політику. На основі статистичного аналізу податкових даних доведено, що унікальна особливість вітчизняної системи непрямого оподаткування полягає у тому, що значна частина податкових надходжень формується за рахунок оподаткування імпорту, а результати аналізу більшості змін податкового законодавства під час воєнного стану свідчать про їх надмірну лібералізацію, оскільки вони не принесли бажаного регулюючого ефекту, а натомість створили загрози фіскальній безпеці держави та передумови для зловживань недобросовісними платниками податків. Показано, що для розвитку вітчизняної системи непрямого оподаткування велике значення мали дві події : 1) вступ України до СОТ; 2) підписання угоди про асоціацію з ЄС. Вони задають рамкові параметри подальшого розвитку вітчизняної системи непрямого оподаткування. Проаналізовано фіскальну ефективність непрямих податків і показано, що тенденції змін даного параметру

для ПДВ та акцизного податку є різноспрямованими. На основі аналізу динаміки податкового розриву ПДВ зроблено висновок про стійку тенденцію його зменшення завдяки запровадженню системи електронного адміністрування в той час як зміни фіскальної ефективності акцизу не мають чіткого вираженого тренду щодо збільшення або зменшення і носять здебільшого кон'юнктурний характер. Шляхом доповнення методології International Tax Competitiveness Index, яка дозволяє оцінити конкурентоспроможність податкової системи, показано, що в Україні досить великим є рівень адміністративного навантаження на платників непрямих податків, зокрема, значні витрати праці і часу працівників вони здійснюють під час проведення процедур податкового комплаєнсу. Отримані результати аналізу дозволяють бачити переваги і слабкі місця вітчизняної системи непрямого оподаткування, які потрібно усувати у процесі її подальшого вдосконалення і приведення до оптимальних кондицій. Висновок ґрунтується також на оцінках рівня податкового комплаєнсу, що були зроблені Світовим банком та експертами ОЕСР. У роботі визначено напрями подальшого розвитку системи непрямого оподаткування України для цілей економічної безпеки держави. Показано, що ключовими аспектами подальшої еволюції непрямих податків української системи оподаткування є імплементація норм і положень *acquis communautaire* ЄС, а також, як паралельні і комплементарні процеси, цифровізація процедур адміністрування податків, підвищення рівня податкової культури. Показано, що акцизне оподаткування частково узгоджено із законодавством ЄС (Директива Ради ЄС 2020/262), проте Україні необхідно продовжити роботу над структурою акцизів та над пільгами з ПДВ, щоб привести їх у відповідність до *acquis communautaire*. Потрібна подальша гармонізація щодо категорій тютюнових виробів та застосовних ставок акцизного збору відповідно до європейських податкових директив. Вдосконалення системи непрямого оподаткування за стандартами ЄС дозволяє забезпечити дотримання не лише вимог євроінтеграційного процесу, а також збільшує фіскальну ефективність непрямих податків, що важливо з огляду на необхідність забезпечення економічної безпеки держави. На основі моделі цифрової трансформації податкових адміністрацій Tax Administration 3.0 ОЕСР, яка враховує довгострокові тенденції розвитку цифрових технологій та їх вплив на зміну умов ведення фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання, розроблено пропозиції щодо подальших напрямів вдосконалення процедур адміністрування ПДВ та акцизного податку. Показано, що створення сучасного цифрового середовища адміністрування податків є одним із ключових факторів забезпечення економічної безпеки держави. На основі моделі цифрової трансформації податкових адміністрацій, зокрема Блоку 6 «Управління даними», розроблено нову концептуальну модель архітектури податкових даних і податкової метрики, що дозволяє в найбільш ефективний спосіб використовувати їх для аналізу та підтримки управлінських функцій в сфері податкової політики держави. Прикладним аспектом такої моделі є розроблені нові підходи прогнозування ключових макроекономічних параметрів економіки України – ВВП та кінцевих споживчих витрат населення – на основі аналізу динаміки податкових надходжень від сплати ПДВ на внутрішні товари і послуги та ПДВ на товари і послуги, що ввезені на територію України відповідно. Такий підхід дозволяє більш оперативним чином без втрати якості достовірності прогнозу передбачати траєкторію руху зазначених макроекономічних параметрів та динаміку вітчизняної економіки в цілому, що є важливим з огляду на необхідність впливу на соціально-економічну динаміку та забезпечення економічної безпеки держави.

2. The dissertation provides the framework of the study of the processes of evolution of the indirect taxation system as an integral component of the economic security of Ukraine, it is shown that macroeconomic conditions characterize not only the state of the economic security of the state, but also directly affect tax revenues and its tax policy. Based on the statistical analysis of tax data, it is proven that the unique feature of the domestic indirect taxation system is that a significant part of tax revenues is formed at the expense of import taxation, and the results of the analysis of most changes in tax legislation during martial law indicate their excessive liberalization, since they did not bring the desired regulatory effect, but instead created threats to the fiscal security of the state and prerequisites for abuse by unscrupulous taxpayers. It is shown that two events were of great importance for the development of the domestic indirect taxation system: 1) Ukraine's accession to the WTO; 2) the signing of the association agreement with the EU. They set the framework parameters for the further development of the domestic indirect taxation system. The fiscal efficiency of indirect taxes is analyzed and it is shown that the trends

of changes in this parameter for VAT and excise tax are multidirectional. Based on the analysis of the dynamics of the VAT tax gap, a conclusion is made about a stable trend of its reduction due to the introduction of the electronic administration system, while changes in the fiscal efficiency of excise tax do not have a clearly expressed trend of increase or decrease and are mostly of a conjunctural nature. By supplementing the International Tax Competitiveness Index methodology, which allows assessing the competitiveness of the tax system, it is shown that in Ukraine the level of administrative burden on payers of indirect taxes is quite high, in particular, they incur significant labor and time costs of employees during tax compliance procedures. The obtained results of the analysis allow us to see the advantages and weaknesses of the domestic indirect taxation system, which need to be eliminated in the process of its further improvement and bringing it to optimal conditions. The conclusion is also based on assessments of the level of tax compliance made by the World Bank and OECD experts. The paper identifies directions for further development of the indirect taxation system of Ukraine for the purposes of economic security of the state. It is shown that the key aspects of the further evolution of indirect taxes of the Ukrainian taxation system are the implementation of the norms and provisions of the EU *acquis communautaire*, as well as, as parallel and complementary processes, the digitalization of tax administration procedures, and the improvement of the level of tax culture. It is shown that excise taxation is partially harmonized with EU legislation (EU Council Directive 2020/262), however, Ukraine needs to continue working on the structure of excise duties and VAT benefits to bring them into line with the *acquis communautaire*. Further harmonization is needed regarding the categories of tobacco products and applicable excise duty rates in accordance with European tax directives. Improving the indirect taxation system according to EU standards allows ensuring compliance not only with the requirements of the European integration process, but also increases the fiscal efficiency of indirect taxes, which is important given the need to ensure the economic security of the state. Based on the OECD Tax Administration 3.0 model of digital transformation of tax administrations, which takes into account long-term trends in the development of digital technologies and their impact on changing conditions for conducting financial and economic activities of business entities, proposals have been developed for further directions for improving VAT and excise tax administration procedures. It has been shown that the creation of a modern digital environment for tax administration is one of the key factors in ensuring the economic security of the state. Based on the model of digital transformation of tax administrations, in particular Block 6 “Data Management”, a new conceptual model of the architecture of tax data and tax metrics has been developed, which allows them to be used in the most effective way for analyzing and supporting management functions in the field of state tax policy. An applied aspect of such a model is the development of new approaches to forecasting key macroeconomic parameters of the Ukrainian economy - GDP and final consumer spending of the population based on an analysis of the dynamics of tax revenues from VAT on domestic goods and services and VAT on goods and services imported into the territory of Ukraine, respectively.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- 1. Швабій К., Чирва О. Новітні тенденції розвитку системи непрямого оподаткування в Україні // Проблеми і перспективи економіки та управління, 2022. № 3(31). С. 11-18. 0,5 д.а. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-3\(31\)-150-162](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-3(31)-150-162)

- 2. Швабій К., Чирва О. Ідентифікація поведінкової реакції на зміни оподаткування трудових доходів населення України // Світ фінансів, 2023. Випуск 4. С. 22-40. 1 д.а. DOI: <https://doi.org/10.35774/sf2023.04.022>
- 3. Чирва О. Конкурентоспроможність податкової системи України як основа економічної безпеки держави // Acta Academiae Beregsasiensis. Economics, 2024. №7. С. 265-274. 0,5 д.а. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2024-7-265-274>
- 4. Чирва О. Макроекономічні умови формування системи непрямого оподаткування в Україні // Проблеми і перспективи економіки та управління, 2025. № 1(41). С. 456-464. 0,4 д.а. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-1\(41\)-456-464](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-1(41)-456-464)
- 5. Чирва О. Оцінка фіскальної ефективності ПДВ як критерій стійкості державного бюджету // Український економічний часопис, 2025. Випуск №9. С. 157-161. 0,5 д.а. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2025-9-27>
- 6. Чирва О. Тенденції реформування ПДВ у країнах ЄС / Трансформація фіскальної політики в умовах євроінтеграції [Електронне видання] : збірник матеріалів XIV Міжнародної науково-практичної конференції, Ірпінь, 8 грудня 2023 р. (м. Ірпінь, Державний податковий університет, 2024). С. 176-178.
- 7. Чирва О. Тенденції розвитку системи непрямого оподаткування у країнах-членах ЄС / Фінансово-бюджетна політика в умовах воєнного стану [Електронне видання] : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, Ірпінь, 17-18 квітня 2024 р. (м. Київ, Державний торговельно-економічний університет, 2024). С. 203-205.
- 8. Чирва О. Актуальні проблеми вдосконалення податкової системи України. ДПУ / Економічні перспективи підприємництва: виклики воєнного часу та повоєнної відбудови [Електронне видання] : збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної конференції, 31 травня 2024 р. (м. Ірпінь, Державний податковий університет, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», 2024). С. 347-349.
- 9. Швабій К., Чирва О. Підвищення якості рішень в сфері податкової політики держави / Трансформація фіскальної політики в умовах євроінтеграції [Електронне видання] : збірник матеріалів XV Міжнародної науково-практичної конференції, 22 листопада 2024 року. Частина 1. (м. Ірпінь, Державний податковий університет, 2024). С. 217-219.
- 10. Чирва О.В. Методологія оцінки конкурентоспроможності оподаткування споживання / «Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи» [Текст]: матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції, 12 грудня 2024 р. (м. Київ, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2024). С. 108-110.
- 11. Чирва О.В. Фіскальна ефективність ПДВ як критерій стійкості державного бюджету / «Синергетичні драйвери розвитку обліку, податкового аудиту та бізнес аналітики» [Електронне видання]: збірник тез за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 6 травня 2025 р. (м. Ірпінь : Державний податковий університет, 2025). С. 376-379.
- 12. Швабій К., Кошук Т., Чирва О. Теоретичні засади і світовий досвід оподаткування домогосподарств // Фінансово-облікова політика України в умовах європейської інтеграції : нові можливості та перспективи : монографія за заг. ред. Л.П. Сідельникової. (Херсон : Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2024). С. 45-64.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0119U000718

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Швабій Костянтин Іванович
2. Kostiantyn I. Shvabii

Кваліфікація: д.е.н., професор, 08.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4837-391X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Державний податковий університет

Код за ЄДРПОУ: 44550814

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 31, Ірпінь, 08201, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство фінансів України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Варналій Захарій Степанович
2. Zakharii Varnalii

Кваліфікація: д.е.н., професор, 08.01.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-6654-8760

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02070944

Місцезнаходження: вул. Володимирська, буд. 60, Київ, 01033, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Пасічний Микола Дмитрович
2. Mykola Pasichnyi

Кваліфікація: д. е. н., професор, 08.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-7663-776X

Додаткова інформація: ;

Повне найменування юридичної особи: Державний торговельно-економічний університет

Код за ЄДРПОУ: 44470624

Місцезнаходження: вул. Кіото, буд. 19, Київ, 02156, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Іванишина Ольга Степанівна

2. Olga S. Ivanyshyna

Кваліфікація: к. е. н., доц., 08.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4495-7475

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Державний податковий університет

Код за ЄДРПОУ: 44550814

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 31, Ірпінь, 08201, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство фінансів України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лазебник Лариса Леонідівна

2. Larisa L. Lazebnyk

Кваліфікація: д. е. н., професор, 08.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2234-4093

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Державний податковий університет

Код за ЄДРПОУ: 44550814

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 31, Ірпінь, 08201, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство фінансів України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Ізмайлов Ярослав Олексійович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Ізмайлов Ярослав Олексійович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Шкуренко Наталія Григорівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна